

S'ENCRUIA

DEIA-OCTUBRE 1979

DL. - PM. 415-1979

nº 4

Editorial

Els desbarats de la llengua

A una revista de la "Premsa Forana" vaig llegir fa algunes setmanes un article damunt en Jaume Roses, concretament era el "Circulo de Estudios" de Alaró.

Per molta de gent de la nostra l'vila es beñ segur que aquest home, en Jaume Roses o en Pau Serol... les recorda un temps de cadolades i gloses, un espai ja mort de la seva jovintut. Ara be, pens que avui, anomenant a uns personatjes que ja ens han deixat no és dir cap cosa nova. Perquè de glosadors n'hi havia d'altres en més o manco importància; uns anomenats, altres no tant, lo cert és que tots tenien una cosa en comú, la llengua,

Tots ells n'estaven enllepolits de la nostra cultura, tenien una riquesa nombrosa de vocabulari, un tresor expresiu que avui està adormit.

¿Quants d'infants auran obert la boca per primera vegada, diguent: Pare, mare o mon pare, mumare?...

Però els pares han vist i segueixen veient millor els mots "Papá, mamá" que els abans anomenats. Aquest infant de 2, 4, 6 o 8 mesos comença el seu camí, que els majors... van aplanant, paraules i expressions que el nin grava dins ell.

Posem per cas:

— Hombre, al menos me podries avisar.

— Desde luego, no sé com ets.

Amb això ja basta, l'infant ha gravat una conversa ebtre els seus pares. No em parlem de ses frases que amollam per xerrar amb ell:

— Nene, vols sa teta? mira quin tamión més guapito.

I el nin sembla una cassette que grava tot el que sent.

Per això mateix idò, si desde petits ens mostrassen a parlar tal com toca i sense complicacions, avui no mos trobariem amb dificultats per entendre la nostra llengua. I això és més clar que s'aigua, si uns pares diuen home, dona; en lloc de "hombre, mujer" l'infant gravarà unes expressions que pertanyen a la seva cultura, aprendrà la parla que li correspon. La llengua materna.

Procurem doncs, no esser complicats en la parla... siguem capaços de fer nostra aquesta penyora que ens deixaren. La llengua.

Lluc Oliver.

(de Redacció.)

JUNTA MUNICIPAL

La Junta Municipal mensual de Octubre se celebró el día 3 según el siguiente Orden del día:

- 1) Lectura y aprobación acta anterior.
- 2) Correspondencia oficial recibida.
- 3) Facturas presentadas.
- 4) Expedientes obras particulares.
- 5) Expedientes legalización sepulturas Cementerio.
- 6) Ruegos y preguntas.

Punto 1º.

Fue aprobada por unanimidad, y sin ninguna enmienda.

Punto 3º.

Facturas presentadas por diferentes conceptos: Relojería Sollerense (bandeja grabada para obsequiar a D. Pedro con motivo de su despedida). Distribuidora Rotger (material escritorio). Diputación Provincial (Suscripción anual al B.O.E.). Consultor de los Ayuntamientos (adquisición de un libro). Compañía Telefónica. D. Francisco Sans (Apoderado).

A propuesta del Sr. Secretario Interventor, el Consistorio acuerda adquirir una máquina de calcular para uso de la oficina Municipal.

Punto 4º

Se concedieron los siguientes permisos:

D. PIERRE DEFFONTAINES. En su casa de Ca'l Bisbe pueda desmontar tierras de un saliente del derrumbamiento y construir bancal de contención.

D. PIERRE NOIRIGNOT. Revocar paredes para quitar humedades en su casa, calle Teix, nº 1.

D. MARIA MARROIG COLL. Construcción de una chimenea en el comedor de la casa nº 4, Via Archiduque Luis Salvador.

D. JERONIMO SEMPERE. Reparar depósito de agua en el huerto de Ca'n Joaní.

Da MARGARITA FUJOL VISCONTI. En Ca'n Là. Pueda reparar 2 m2 de pared de la despensa.

D. ANTONIO COLL SALAS. Reparar un gallinero en terreno de su propiedad. Costa de'n Topa, 15.

D. HEINZ SCHMITZ. Construcción de vivienda unifamiliar entre medianeras en terrenos de su propiedad situados en la calle de Es Luig, según proyecto presentado por los arquitectos D. Antonio Coll y D. Antonio Juncosa y sujetándose al Informe emitido por la Comisión del Patrimonio Artístico de la ciudad de Palma.

D. JOSE Mª SEVILLA MARCOS. Solicitud para construir una vivienda unifamiliar aislada en "Es Castellàs" de Son Marroig, según proyecto de los arquitectos D. Antonio Coll y D. Antonio Juncosa. El ayuntamiento acuerda informar favorablemente y que se remita el expediente a la Comisión Provincial de Urbanismo para su trámite posterior.

Punto 6^a

Se legalizó la siguiente:

N° 32 Dª Juna Coll Jaume y hermanos con domicilio en calle Archiduque Luis Salvador n° 7.

No habiendo más asuntos a tratar se levantó la sesión.

- Metges -

TURNO DE GUARDIA A CUMPLIMENTAR POR LOS SEÑORES MEDICOS: (Festivos, sábados y domingos).

MES DE OCTUBRE DE 1979:

Día 20 y 21 Dr. Azarias García Requejo. Son Gual, 2. VALLDEMOSA.

Día 27 y 28 Dr. Javier Foris Domínguez. Casa D'Amunt. DEIA.

MES DE NOVIEMBRE DE 1979:

Día 1 Dr. Azarias García Requejo, Son Gual 2. VALLDEMOSA.

Día 3 y 4 Dr. Javier Foris Domínguez. Casa D'Amunt. DEIA.

Día 10 y 11 Dr. Azarias García Requejo. Son Gual, 2. VALLDEMOSA.

Día 17 y 18 Dr. Javier Foris Domínguez. Casa D'Amunt. DEIA.

\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$

\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$

\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$

TIRAR LA PIEDRA Y ESCONDER LA MANO.

Empiezo este escrito entre la sorpresa y el temor. He leído el último número de nuestra revista mensual "S'Enchruia", y me sorprende la ausencia de nombres propios, y temo por la revista, no en balde, ya existió en Deià un intento de crear un medio de comunicación y fracasó, y no fue precisamente por falta de interés, más bien por hacer uso indebido del mismo ya que cuando se quería herir a alguien, (por supuesto ocultando la identidad del que pretendía herir), se acudía a la revista, con ello pasó a ser de un medio de comunicación, a un folletín de modistillas, y lógicamente, enfrentó a más de uno, en algún caso contra un inocente, y desapareció. Este es el recuerdo que los ancianos de Deià tienen de aquel intento, y en mi opinión, S'Enchruia pretende imitarle, o hay quien pretende que así sea.

Creo que en principio deben dar ejemplo los redactores de la revista es cierto que al igual que en otros medios de información, los editoriales pueden y deben ser el reflejo ideológico del medio, pero estimo, deben tratar siempre de temas generales, al incidir en problemas concretos, deben traducirse por opiniones personales, y la o las personas (esto último bien difícil) tienen el deber ético de firmar lo escrito, con ausencia de seudónimos y demás monsergas, ya que para mí al menos, es lo mismo un seudónimo que por ejemplo "Equip de Redacció" o "Comunidad de Propietarios de la fuente de "Es Recó", creo que es más leal expresar nuestro pensamiento, que tenemos derecho a ello, y decir que es nuestro, que no enmascararlo con grupos.

Por ejemplo: En el último número de la revista, hay un artículo, "NITS DE RENOU I XARANGA", con el que estoy completamente de acuerdo y que firma el Equip de Redacció y sin embargo habla en singular, nótese el último párrafo, "N'estic segur que per...", Después nos escribe un "espectador", sobre cartas y juegos, artículo que también goza de todos mis respetos, pero creo que no se trata de un "espectador", sino de un interesado que defiende legítimamente sus derechos, y lo que es más noble, los derechos de nuestros ancianos, que tristemente han olvidado los propietarios y arrendatarios de los bares. Sigue luego "Un pagés que no enten res", y que yo creo que entiende, y mucho, y le agradezco el escrito dirigido a mí, y espero que persista, pues se nota un gran conocimiento y cariño a su pueblo.

El siguiente es curioso, su encubrimiento es al menos novelesco, dice firmar "Comunidad de Propietarios de la fuente de ES RECO", hacía tiempo que no veía tantos errores en tan poco espacio, dice ser una comunidad de propietarios de la fuente, yo podría añadir que el Ayuntamiento es el único propietario de la fuente aunque no del agua, por lo tanto sería "Comunidad de propietarios del agua de la fuente, pero tampoco es así, ya que hay muchos propietarios que no pertenecen a esta comunidad, y aunque todos perteneciesen tampoco sería así, ya que sería comunidad de regantes. El texto de este artículo no lo comparto, pero lo respeto como todos, si bien quisiera añadir algo para la información de quien lo escribió. En principio, yo le aseguro a esta persona que nunca ha estado ni estará, en el ánimo del Ayuntamiento privarle de su agua, más bien lo que siempre hemos pensado es que al realizarse el proyecto comentado en mi artículo anterior, tendría más, pues lo que deseamos es un mejor aprovechamiento, disminuyendo pérdidas, también quiero decirle que no hay legislación al respecto, la Ley de Aguas es muy vieja, pero si hay jurisprudencia, y muy reciente, por cierto, el Tribunal Supremo en sentencia del 26-5-1978, Rep. 2.693, dijo: "EL AYUNTAMIENTO TIENE LA COMPETENCIA Y LA OBLIGACION DE RECUPERAR UNA FUENTE, SU EJIDO Y CAMINO DE ACCESO",. Supongo que no necesita comentarios.

En definitiva, ¿no sería mejor que todos nos llamásemos por nuestro nombre, que todos defendamos nuestra verdad, en el convecimiento que la mejor verdad saldrá del conjunto de todas las demás? Yo os invito a ello, colaborar con la revista, pero mostrando la cara. Es más noble.

Epifanio Apastegua Diaz.

Set i vuit.

Per Jaume Albertí.

UNA BATALLA CONTRA EL GEGANTISME

(més escoles unitàries obertes).

"Deià és un poble de 400 habitants":

D'aquesta frase a l'Administració només sembla interessar-li l'adjectiu: 400, però no els altres tres noms que donen una dimensió humana: Deià, poble i habitants; i sobretot el verb: és, sinònim de: existeix, és viu. I dic que no l'interessa més que el 400 per a justificar-se que per aquest nombre massa esquifit no és necessari (entre parèntesi: rendable econòmic) tenir uns serveis públics. Per açò Deià no té telègrafs.

"Fornalutx és un poble de 700 habitants":

D'aquesta frase a l'Administració només sembla interessar-li l'adjectiu: 700, però no els altres tres noms que donen una dimensió humana: Fornalutx, poble i habitants; i sobretot el verb: és, sinònim de: existeix, és viu. I dic que no l'interessa més que els 700 per a justificar-se que per aquest nombre massa esquifit no és necessari (entre parèntesi: rendable econòmic) tenir uns serveis públics. Per açò Fornalutx no té metge."

N'hi ha tants de poblets petits a Mallorca que no estan fets a mida de buròcrates, tecnòcrates, polítics i economistes!, que aquets les sacrifiquen a morir a poc a poc, a no tenir dret a viure, pel fet d'haver comès "el pecat" de ser pocs.. i lis tanquen tots els serveis i lis tanquen les escoles.....

Quan se va posar en marxa la E.G.B. un cervellet de despatx de Madrid va decidir que el col·legi Nacional de 8 unitats (8 classes) era el mínim òptim per a organitzar les noves escoles. Després multiplicà 8 (unitats) per 40 (alumnes) i decidí que cada escola havia de tenir 320 alumnes com a mínim. Acabat l'esforç obrí la finestra del despatx i es trobà que hi havia pobles d'Espanya, de Mallorca, que no tenien 320 nins i es deses perà: "Com és possible que hi hagi pobles tan burros!... Perquè sa meva parida mental és correctíssima!: la E.G.B. són 8 cursos, per tant 8 classes, per tant 320 alumnes, i en tot cas lo incorrecte, lo imperfecte és que hi hagi pobles petits. Amb aquest fet es tancaren i condenaren moltes escoles petites (unitàries i graduades incompletes) i se destinaren a morir i perdre les generacions joves a molts de pobles d'Espanya.

I sortiren els grans grups escolars, veritables quarters de 16, 24, 32 i més unitats, fent doble torn de matí i capvespre; perquè la consigna era i és EL GEGANTISME: grans supermercats, grans magatzems, grans fàbriques, grans multinacionals, grans escoles que fabriquen peces en sèrie per una societat i economia programada en sèrie. I es perdia qualitat de vida, i s'esclavitza a la gent, i se despersonalitzarà la societat.

Però hi ha persones i pobles que no es resignen a morir i volen perdre la dependència de la ciutat més forta i de l'economia del poder, i volen tornar ser ells:

Per açò el curs 76-77 el poble de Deià s'oposà a perdre la seva escola.

Per açò el curs 77-78 es feia amb un amic, Ramon Bassa, una campanya a favor de les escoles i els pobles petits.

Per açò el curs 78-79 uns pobles demanaven tornar veure oberta la seva escola: BINIAMAR, CAIMARI, BANYALBUFAR, SA COLONIA DE SANT PERE, i ho aconseguiren.

Per açò aquest curs uns altres pobles han volgut la seva escola: S'ARRACCO, PORTO COLOM, ALQUERIA BLANCA, i ho han aconseguit.

Per açò escoles petites volen un mestre o dos més: PORT D'ANDRATX, CAPDELLA, MANCOR, i ho han tengut.

I per açò els mestres de les escoles petites ens trobam periòdicament perquè estam cansats de se "es darrer mot des credo", de ser sescoles de 2ª; i aquí estam... i estarem a Forà Vila (Santa Maria) una barriada on l'Ajuntament "ha deixat l'escola de sa ma de Deu".

(Ja on parlarem de Sóller i Fornalutx en una altra ocasió).

DE PRIMERA I DE SEGONA

1) Hi ha persones que consideren de més categoria es mestres de 2ª etapa d'E.G.B. que es mestres que fan es primers cursos. Sa desgràcia més grossa és que hi ha mestres que també s'ho creuen!.

2) Hi ha persones que classifiquen de primera clase es col·logis grans, amb moltes unitats d'E.G.B., i pensen que ses petites escoles són de 2ª. Sa desgràcia més grossa és que hi ha mestres que també s'ho creuen!

Si seguissim es tort raonament d'aquestes persones hauríem de catalogar sa nostra escola unitària de Deià de 3ª divisió perquè s'hi donen es dos darrers i anteriors punts... però mai mes hem d'escoltar es qui

nos imposen categories, perquè sempre són es de dalt que volen subordinar es de baix.

I me deman: Perquè aquesta mania d'ordenar-nos sempre en bons, regulars i dolents? Resposta: Perquè s'ordenament sempre respon a uns interessos econòmics i polítics de qualcú.

Un exemple: sa marginació de ses escoles petites.

Fa set anys que som a Deià amb voltres. S'Administració de S'Estat és sa responsable des nou material didàctic i mobiliari. A pesar de ses moltes peticions de necessitats que he omplert durant anys per enviar a Ciutat, només he rebut fins ara una bella del món, cosa que no necessitava ni havia demanat perquè en tenia dues! (Per sort en Jordi des Cafè en va rompre una perquè li pogà damunt es cap quan venia a escola); i en canviaren es mobiliari amb un ja usat, bo per seguir emprant, però mentre altres escoles el rebien nou!

Clar!... es clar que es joc d'aquets darrers anys va esser suprimir ses Unitàries, per això tothom nos va marginar. Ses editors de llibres d'escola, per exemple, prepararen i preparen edicions per a cada curs per separat i no pensen que un mestre amb uns quants nivells ha de fer molta feina amb cursos junts i aquets llibres no li serveixen. Perquè no hi ha llibre que serveixi bé, ben bé, per a una Unitària, i com que no és econòmic fer-ne per noltros nos tenen oblidats.

Però... hi ha un però molt gros! No sé si donar gràcies a Deu que nos tinguin oblidats, perquè com nos deia un professor quan jo estudiava de mestre: es marginats, es que no tenen possibilitats d'emprar material en sèrie, són uns afortunats, perquè el s'han de fabricar ells mateixos, han de cercar solucions per ells mateixos i poden estar a una passa de crear coses noves.

Jo vaig potenciar treballar ses redaccions dets al.lots i ses al.lotes perquè no podia tenir un llibre de llenguatge per a cada curs... i anaren sortint coses que han considerades d'interés altres mestres, escoles d'estiu, conferències, cursets, revistes especialitzades i premsa. Es llibre "Expressió escrita i creativitat infantil" neix d'una presió que se m'ha fet a què ordenàs i explicàs s'experiència de llenguatge feta a Deià. Hi ha una editora que ha volgut córrer es risc i aquí està.

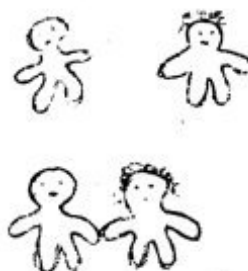
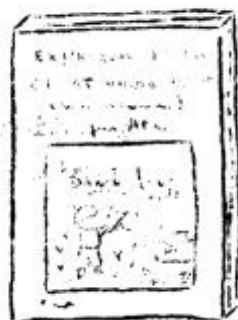
Tenc a dir a Deià que quan vaig escollir ets escrits pes llibre en posava 170 (i n'hi ha 70), volia posar-ne tants com càrrega emotiva duia damunt. Raonadament me varon fer posar es mac onterra i fer-me pensar que anava destinat as mestres, per això en ets escrits "no hi estàn tots es qui són" perquè sa relació està feta en funció no de sa qualitat o alumnat, sinó de ses idees que cada un pugui aportar a altres que

que vulguin potenciar els escrits escolars.

La meua principal satisfacció de tenir aquest llibre amb ses mans és una: defensar i intentar demostrar que no se necessiten ni ciutats grans, ni escoles grosses per a seguir endavant. Defens sa part forana de Mallorca i no es gegantisme. Per això faig mamballetos a tots es qui intentin fer es seu poble, per petit que sigui, millor, sense sentit d'inferioritat. Un exemple el tenim amb es grup de teatre CUCORBA que actua avui, que no ha sortit ni de sa TVE de Madrid, ni de "Galerias Preciados", sinó de Muro.

Jaume.

(Parlament que no es va llegir a Dolià per manca de temps a la presentació del llibre. Publicat ara en dedicació i agraïment a tots els assistents que no el pogueren sentir).

Convivent...

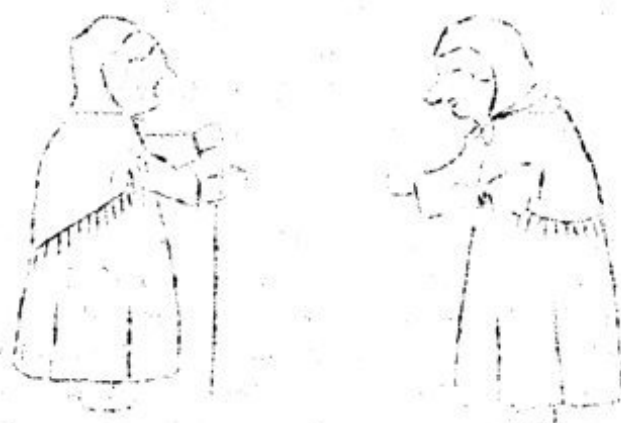
- Uep Joana-Aina!
- .. ¿Que hi ha Fransina?
- ¿Que vas a missa anit?
- .. Ja ho crec. Jo hi vull esser. Ho vull veure tot.
- Diuen que han enramat tant! Que fins i tot han tirat murta com pel Corpus.
- .. Ahir cercaven flors per tot. Ho só de bona tinta.
- ¿Que sents ses campanes? ¡Quines repicades!. Ni si fos Pasqua.
- .. Segons diuen han de venir un munt de capellans. Devers dotze.
- Potre. Entre un i s'altre deuen tenir molta concixència.
- .. ¿Que ja has vist es nou?
- No. Però m'han dit que és foraster. Que te cotxe i un ca.
- .. Quina cotxada que hi ha a sa Plaça. Ni es día de Sant Joan.
- Sí filleta. Ara pareix que ningú pot donar una passa a peu. En aquell temps que venien a missa de "Son Coll" i tot.
- .. ¡Au idò! Entrarem a veure la feta.

Una hora després:

- Jesus i que m'ha agradat. Ho plorat i tot. ¡Pobre home!
- .. Sí filla move. Es qué a un ca i töt l'hi arribes a agafar estimació.
- Són trenta anys que ha estat aquí. Ara que diuen que ha deixat una casa, que pobre des qui hi hagi d'entrar.
- .. ¿Que has sentit sa despedida? Ell ha dit que no s'en anava. Que noltros seguiríem essent sa seva parròquia.
- ¡Idò així! Ara no sabrem a qui pertencixem en es que s'en va o en es que queda.
- .. Jo totd'una em pensava que es nou era aquell que ha xerrat tant bé.
¡Jesus i que en sabia! ¿Que no l'has sentit? Ha dit que es capellans havien d'estar en es servici des poble i que amb ell havien de conviure, sapiguent des seus problemes i intencions. ¡Pren llum de na pastora!
- M'ha agradat es rector nou, perquè encara que foraster ha començat es sermó en mallorquí i el xerrava be. M'estim més sentir predicar amb sa nostra llengua. Ja varen bastar ets anys que deien sa missa en llatí que no entenien ni pruna.

- .. Se coneix què estava tot molt organitzat. Sobretot es core cantador.
- Punyeta, i ¿que no llogires es diari?. Deia que el reforssarien amb vours de fora.
- .. No idò. Tot m'ha paregut marduix de sa mateixa mota.
- Jo em pensava que D. Pedro ne ho aguantaria. Com que deien que estava tan malament.
- .. Idò mireu. Quina plàtica mos ha anollat.
- Després de sa malaltia pareixia que ja el jubilarien però vet-aquí que encara el s'en duen en es Museu aquell de per Palma.
- .. Dona; xorra es frànces, s'àngles, s'alemany i es rus. Això avui en dia val molt. I allà hi van molts turistes.
- Aquí també en venien. Les mostrava l'esglèsia i es cementiri.
- .. Es que es dobbers d'aquesta gent valen més que es de per aquí.
- Lo més emocionant ha estat quan tothom l'hi ha dit adou, ell allà a l'altar major i moltros un darrer a s'altre a pasar-li per davant.
- .. ¿Que has vist a es batle quina aferrada pos coll l'hi ha donat?
- I ell l'hi ha entregat una capsa, no et puc dir que era, però pareixia un regalo.
- .. Devia esser una medalla. He vist un floc i un paper per damunt es banc.
- ¿No he vours per sa televisió que el rei sempre posa medalles?
- I ¡Quina gentada que hi havia!
- .. Sí. Molts de dies en s'hiver ni haurà molta manco.
- Bé fillota. Bona nit. Ja he arribat a ca nostra. Alerta a caure que fa una fosca ben espessa.
- .. Es que entre una cosa i s'altre saps que s'allargat. Fins demà idò.

Magdalena Ripoll i Catalina Rul.lan.
(De Redacció).

ES CARBONERS

A Deïà fa molt de temps quan els nostres padrins encara eren joves es feien una serie de feines que amb el pas del temps s'han anat perdent.

Aquesta vegada vos volem contar la feina dels "carboners" desgraciadament perduda i que hi ha molta de gent que encara recorda com un treball de la seva joventut. A Deïà es carbó es solia fer dins es bosc de C'an Pu simany, Ses Fontanelles, C'an Prohm, C'an Boqueta, Son Rul.lan i a moltes altres bandes.

Es carbó es feia dins es mesos de s'estiu, començaven es mes d'abril, fins a mitjant setembre o a principis d'octubre durant mig any anaven en es bosc i molts no davallaven més que es dia de Sant Joan i es dia del Corpus i ja devollaven pocs pics més a no esser que estassin malalts no tornaven fins que sa temporada acabava.

Allà d'alt fent carbó i solien estar s'home, sa dona i ets infants, - qualque familia s'havia de separar aquests mesos perque a lo millor, hi havia un fill que feia feina a una altre banda.

Es carboners vivien dins ses "barragues" que eren com a cases fetes de pedre i carritx i segons mes han dit les feien de sa següent manera: Feien uns rotlos de pedre i posaven unes barres dretes. Després les tapaven de carritx, quan les tonien tapades les formaven amb cordes (fetes també amb carritx) per tot lo redó perque en fer vent no les tombàs i allà habitaven.

Es carbó el feien principalment de llenya d'alzina, ara que n'hi ha vi a que també el feien d'olivera i de pi. Aquest darrer el compraven molt es ferrers perque segons diuen es més fluix que els altres.

Ses dones des carboners que estaven allà d'alt les ajudaven a fer carbó, ara que també n'hi havia que només les feien es menjar i anaven a cercar aigua, que era una feina molt pesada perque hi ha poques barragues de carboner que tinguin aigua aprop, per exemple en es bosc de C'an Prohm havien de davallar a cercar-la en es "bassol de C'an Prohm" on abans hi havia un pou però, n'hi havia d'altres que baixaven fins a sa "Font de sa Senyora". Es menjar n'hi havia que anaven en es poble a cercar-lo i a altres els ho pujaven els homes que anaven a cercar es carbó per vendre-lo en es poble o en es comerciants que el s'enduïen a ciutat.

Davant ses barragues hi havia es lloc on feien es carbó que es deïa "SITJA" que era un rotlo redó que estava envoltat de pedres. Lo primer que feien per començar era anar a tallar llenya, després la pelaven i la componien enmig des rotlo. L'anaven componguent sempre deixant un forat en mig per on tirava es foc. Quan estava composta la tapaven de carritx o de brots d'alzina i finalment ho tapaven tot de terra i li donaven foc.

I així la deixaven coure, es carboner en sa nit la vetlava perque no es fes cap forat perque si s'en feia un es carbó ja no covia. Quan sa llenya era cuita que ja havia tornat carbó sa terra des costats i ses pedres feien buit i després es carboners amb una pala i un tiràs treïen es carbó i si havia cap tros que tingués molt de foc l'escuitaven d'aigua i si no, el tapaven de terra i així fins que havien tret tot es munt.

Quan havien fet tot això posaven es carbó dins sacs i les duïen a n' es possible en carros o bústies, després hi havia gent des poble que les duïen a vendre, les venien per sarries que eren 60 o 70 Kgs. En quinters que eren 42 Kg. i en arroves que eren 10 Kg.

Es carboner cobrava per sa feina que feia. De cada quinter cobrava de sis reials a dues pessetes, ara que també es carbó es cobrava segons de lo que estava fet perquè es carbó d'alzina era més car que es fet d'olivera o de pi, que se pagaven a preu més baix.

I això es tot lo que nos han dit durant sa feina des carboners que era dura i mala de fer i es cobrava poc, però tots es que nos han dit coses estaven molt contents de poder recordar es temps que havien estat dins es bosc fent carbó on hi havia sa pau i sa tranquil·litat que ara ens falta.

F. Marcus i F. Baugh

(De redacció)

• • NOVES • •

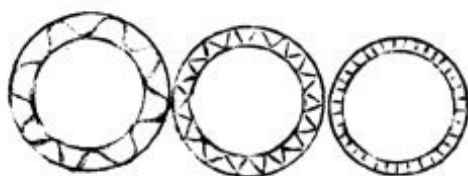
15 Setembre: Després de 30 anys de està al cap de la nostra parròquia s en va anar D. Pedro Fiol.

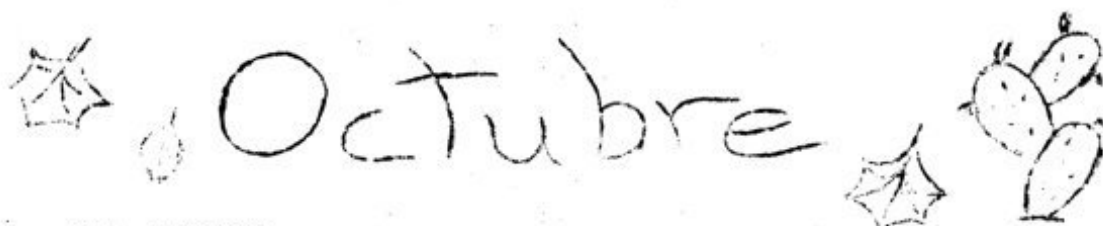
15 Setembre: Ha entrat a ferse càrrec de l església el pare Ignaci Montojo que fins ara havia estat a sa Capellota de Sèller.

3 Octubre: va passar a millor vida després de 82 anys, Da. Francisca Vives Mas (a) Sa Tia Francisca de Son Canals.

7 Octubre: Va venir a Deià amb uns dies de permís després de "jurar senyora" es concejal D. Miguel Angel Coll Salas.

4 Octubre: Com cada any es va celebrar el dia de San Francisco, amb sa missa i es refresc de costum a Ca Ses Monjes.

Octubre

"LA TARDOR"

Els arbres es muden
de roig i de groc,
les fulles tremolen
sota un sol de foc.

El vent les fa caure
les duu fins el port.
Quan surtis de casa,
trepitja-les fort.

Les mosques s'amagaen
l'hivern és a prop.
Les flors, espantades,
es tanquen de cop.

Dins s'octubre cauen ses fulles des arbres. Si no plou, es pobres conradors estàn molt descompassats. També hi sol haver gran maror a la mar, que va molt alçurada.

Per s'octubre maduren ses magranes, ses agre i ses dolces. També maduren ses nesples, i per això diuen: "Per Sant Lluc nesples apelluc".

I si plou, dins es pinar i garrigues brollen es agre de esclata-sangs hi també hi ha girgoles.

Si sa darrería des mes fa una ventada, venen ses cegues, ses guàtleres, es tords, estornells, juies, titines negres, etc..

Dins s'octubre hi ha sa festa de les Verges, que sa gent fa bunyols i es joves fan sorenades a ses at.lotes pes carrer.

Abans per les Verges ses at.lotes font estols anaven per ses cases conegudes a captar magranes i l'endemà feien un altre tant ets al.lots i llavors s'ho menjaven tots plogats font una bauxa.

Abans també arrabassaven es cànyom des que en feien roba: llençols, camies, gonelles, estovalles, davantals, torca-boques, etc.

Hi ha ses figues de moro, tan saboroses, tan fresques que es fonen dins sa boca com un terròs de sucre.

Treball realitzat per
es nins de 5^è curs de
E.G.B. des Puig.

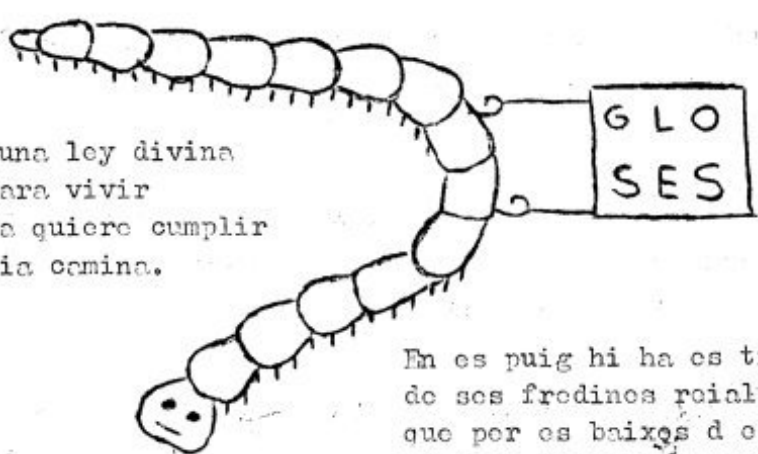
ES CANYARUT - CAP EL TART

Casi solo y absorto
 contemplando un maravilloso paisaje
 hundiendo mi mirada hacia el horizonte
 viviendo momento a momento
 segundo a segundo
 cerrando los ojos para que
 el tiempo no pase jamás
 imposible sentado y soñando
 y el día así va pasando
 hasta llegar al atardecer
 como si fuera el ocaso
 de algo más que un día
 una vida o un pensamiento fugaz
 que cruza rápido una mente
 pensativa...
 que siente y que sufre
 y como si en el horizonte
 perdido estuviera la razón
 allí pongo mi mirada
 allí dejo mi olvido
 allí olvido que muero.

CAPIT N TRUFNO

Se ordena una ley divina
 trabajar para vivir
 quien no la quiere cumplir
 a la miseria camina.

En es puig hi ha es tresors
 de ses fredinos roials
 que per es baixes d es devantals
 hi duen trenetots d or.

Ses al.lotes d avui en dia
 no volen anar a confesar
 perquè per dins la saceristia
 les encalça s escolà.

Xarxa Torron

DIUEN:

Que ets pares dets al.lots que tiren amb escopetes sense tenir permís d'armes i que fan arribar "bales" i "perdigons" fins Es Clot, s'haurien de fer responsables, per si passa qualque cosa.

Que si vos voleu perfumar, per Felip Bauçà no importa passar basta pes Porxo anar a passejar.

Que ses cabines telefòniques a Deià de tant en tant fan vaga.

Que qui vol fer de "gitano" no necessita partir a es Molinar, a aquells casetons de Sa Costa podrà acampar.

Que davallant pes Clot han d'anar a. pas accelerat perquè de ses coves de Ca'n Fabbò sol caure qualque mac.

Que ara que ha començat a ploure, i de bon de veres segons pareix, els qui tenen colons fassin el favor de tancar-los o menjar-los, per poder aprofitar s'aigua per omplir ses cisternes.

← ESCOLLIU →
PER
BAIXAR
PES CLOT

RONDAIA DELIANENCA

(Nit de bruixes)

Sabeu lo que és una "Nit de bruixes"?

Jo n'he viscuda una. Si teniu un poc de paciència vos ho contaré tot. - Però no vos malpenseu -; no vaig moix, ni he vist "ovnis" ni vos parlaré de "fullets" ni "malbocins"; ara ja no s'usa. Es parla de "parapsicologia" "fenomenologia" i altres herbes, que la meua filosofia, que és de "roda plena" no ho enten gaire.

Lo que vos puc contar són fets reals succeïts aquí a Deià, qualsevol anit d'aquest estiu passat.

Punt per punt, vet-aquí la rel.lació d'els fets:

Són les onze de la nit. Estic cansat; em tir al llit i agaf un llibre per entretenir-me mentres m'adorm. Es tracta d'una narració que ens fa un explorador francès sobre els antropòfags, allà per terres del Camerún.

Comte com aquells salvatges, a un dels catius que han fet a la tribu contraria, al voltant d'un fogueró, entre frenètics cànecs i dansses i al compàs d'un Tam-tam, el se menjen torrat.

S'hem posen els pels de punta al imaginar-me la macabra orgia. -Tir el llibre- Obr la finestra, i amb el frescor del terral, el cant d'un grí i el renou d'un rei d'aigua, em qued adormit.

-Les dotze en punt-.

D'una revinglada em qued assegut al llit; una al.lucinant cacofonia de crits, remeulos i gimecs,... acompanyats d'un "Tam-tam" em deixen al.lat. ¡Els caníbals!!, pens, però no, -ara ja estic ben despert,- i no som a l'Àfrica. -Som a Deià-.

M'aixec a investigar, la festa és aprop; al voltant d'un fogueró on estan torrant...? m'hi arramb un poc més, -ara ho veig bé-, no, no és un explorador, torren un xot, o cabrit, -és igual-. Hi ha molta gent, -però no són negres-; n'hi ha de rossos, de blancs i de virats. Sent parlar anglès, alemany, francès, i de la finestra d'un veinat un enfilai d'impropis acompanyats d'un "batua"!... en mallorquí.

Ja més tranquil, torn a jeure,. Ara pareix que es calma un poc es renou. Calla la música. Es que menjen, -i beuen- no faltaria més.!

Sent lladrar un ca, li respon un altre i per espai de casi una hora mantenen un diàleg o discussió que jo no entenc. Per ventura a l'olor del torrat, tracten del repartiment d'els ossos. Per fi callen, -hi deu haver hagut "consenso"-.

!-Són les dues del matí-.

Tot d'un cop tremolen els vidres al ritme del "Tam-tam", que resona ara amb més fúria que abans.

Cerc la capseta dels "taps", -unes bellotes de cotó encorat que es posen a les orelles-, intent posarles-me, no les puc resistir; el cap em xiula, me les torn treure.

-Resignació-.

M'entreteno llegint -ara a Guevedo-. Passa una hora, o dues, no ho sé. La festa segueix...

Del rellotge de l'església cauen unes campanades que rodolen puig' avall. Pos esment, repeteix, són les quatre.

Estic tentat de cridar els guardies o el Batle perquè els fassin callar. Però no, no ho puc fer. No tenc dret a molestar els que dormen.

-Els "altres" si que en deuen tenir-.

Voltros ho enteneu?. -Jo no-. (Misteris de la democràcia).

Continúa la música...? -Be, idò el renou-.

-Ja toquen les cinc-.

-Ara pareix que es fa un poc de silenci-. Si tenc sort, encara podré dormir una hora.

¡Que hi vaig d'errat!

Entre crits i portades, arranquen els cotxes, i una moto a "tot gas" comença a fer viatges repatriant els convidats cada un al seu cau, on dormiran feliçment fins que vulguin...

* Tenc el despertador posat a les sis, com cada dia; avui no el deixaré tocar, -manca un quart-.

¡Bon dia! -dic a sa veinada-, que heu passat bona nit?

¡Recent putes!! -respon-, -no hi veig de cap bolla!-.

-Si?, idò jo tam-tam-tam-tam tam bé-.

Tanta sort que ara ve l'hivern i nos deixaràn dormir tranquils, perquè -sabou?- -ses bruixes, no van de fred-.

I al col nos vegem -(si n'hi ha) tots plegats.

Amèn.

T.R.

Deià, Octubre de 1.979.

1^{or} FESTIVAL DE ARTES COMUNITARIAS

DEYA - NAVIDAD 1979

- Gracias a la iniciativa de unos pocos y al esfuerzo de todos al conocer la noticia, se va a celebrar en Deià, en Navidad, un gran festival - en el que se puede decir habrá de todo y para todos.

- Lo que se pretende con este festival son simplemente tres días de actividades artísticas con la colaboración de la comunidad y para entretenimiento de esta.

- Los días pensados para este festival son del 21 al 23 de diciembre, ambos inclusive, es decir, el fin de semana justo antes de Navidad, así no altera las tradiciones de nuestro pueblo (Noitines, comilona de Navidad en familia y demás etcéteras...)

- Las actividades son tan variadas que ya se darán a conocer previo programa, ya que aun faltan por localizar y formalizar algunas actuaciones por lo que la organización no quiere mojarse y luego defraudar. Podemos adelantar que habrá exposiciones de pintura de los artistas locales, diapositivas, películas, lectura de poesías, conciertos que cubrirán desde música clásica a rock, pasando por canción popular mallorquina, teatro para niños, para mayores y sorpresas; exhibición de cometas y como no, villancicos que para esto será Navidad.

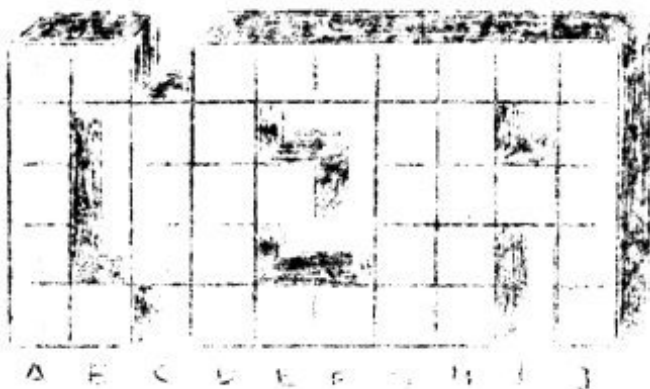
- La localización del festival es muy varia, sabido es que el pueblo no tiene ningún local adecuado para este tipo de actividades. Todos los bares prestan sus paredes para las exposiciones y otras cosas, la escuela, - la iglesia, el sótano de C'an Pop Mossó convertido en mini-teatro, y si Pere d'os Forn ha terminado de cubrir su nueva vivienda, también nos presta su sótano desinteresadamente. Si las inclemencias del tiempo lo permiten, = también se utilizará el parque y el anfiteatro de C'an Ellun; y la calle.. En fin, todo el pueblo.

- Solo nos queda esperar que todo salga bien y la colaboración de todos para comenzar con fiesta estas próximas navidades.

Gracias de antemano

En Dito

PASSA TEMPS

HORITZONTALS:

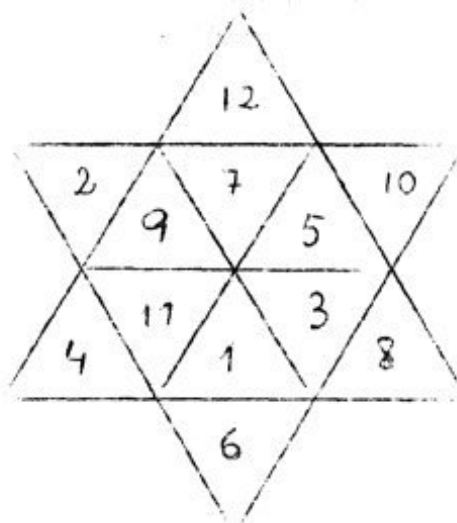
- 1-Lloc del cos on es posen els guants. Home ni mig dimoni.
- 2-Vocal. Preposició. L'article "lo" dit en sollocric. Vocal.
- 3- Consonant. Lìquit comestible que a Deia s'en fa bastant. Miones-TIR.

- 4- consonant. Article. Article. Sa mateixa consonant d'abans.
- 5- Metall de color groc molt apreciat. Dona de cabells blanquinosos o groc Vocal.

VERTICALS:

- A- Pessa de roba similar a una capa.
- B- Vocal. Consonant.
- C- Lo que sa posa sa gent quan un sa mor.
- D- Lo que fan ses ocellles.
- E- Consonant. Vocal. Vocal
- F- Vocal. Consonant.
- G- Bossinet de terra envoltat d'aigua en plural.
- H- Lo que té més una persona i un porc gras.
- J- Un des cinc sentits.
- I- VOCALS

A	D	H	I	O	L	M	H	E	S	A	D	T	K
A	G	H	Y	U	J	N	(D	E	I	A	J	I	I
A	J	U	N	N	F	R	T	C	L	E	N	O	I
A	S	O	N	E	D	L	L	A	V	H	O	P	E
H	S	L	P	M	T	Y	G	H	L	C	Z	E	D
P	J	O	U	G	R	E	B	S	J	U	T	B	L
G	N	O	L	U	T	H	I	U	P	E	T	R	A
N	N	O	L	L	I	R	T	E	T	R	A	B	
I	O	M	E	C	T	J	U	C	G	Y	N	L	E
A	C	G	L	R	T	R	G	N	K	P	E	A	V
F	G	B	R	Y	N	K	O	I	P	L	I	A	T
J	K	O	U	I	P	E	N	S	E	O	N	A	E
H	P	J	I	F	E	N	A	N	A	C	O	R	H
M	U	B	F	R	T	G	Y	N	B	D	E	A	S
H	J	X	T	U	L	A	E	R	O	E	G	R	E
G	H	J	Y	A	D	E	R	T	G	B	N	O	E

SOLUCIO DEL MANCO
LLETRES

Solució a sa sopa des pobles

